

Хто вірить – той не вмирає

Є різні способи, як можна вітати Новий рік. Але, напевно, не знайдеться людини, яка б при цій нагоді не подивилася й за себе, не задумалася над тим, якою дорогою вона пройшла в старому році. І не лише вона особисто, але й її родина, фірма, в якій працює, організація, членом котрої є, країна, де живе. В загальному можна сказати, людина задумується, якою дорогою йде весь світ. Події минулого року показують, що дорога, якою крокує наш цивілізований світ, не веде нас до храму спокою і миру. Воєнні конфлікти не втихають, мільйони людей втікають з домівок у різні кутки світу в пошуках кращого і спокійнішого життя.

Так і ми в Союзі русинів-українців Словацької Республіки в половині виборчого періоду між 7-им та 8-им з'їздами задумуємося над нашою роботою в минулому році і плануємо, як і що нам робити в цьому році. Мабуть, ні один з років в історії Союзу русинів-українців Словацької Республіки не назвеш легким і безпроблемним. Нові суспільно-політичні умови принесли з собою цілий ряд доти незнаних проблем, випадали на поверхню і все те, що доти прикривалося чи замовчувалося. Далеко не всі люди, які таким чином способом були зацікавлені в діяльності СРУСР, чи раніше КСУТ та в національній справі взагалі, витримали політичний, психологічний та, врешті-решт, й соціально-економічний тиск і або переходили «на другий бік барикади», або цілком зреклися активності на цій ділянці і залишалися в повній пасивності, без явного інтересу до всього національного. На щастя, залишилися і такі люди, яким справді лежить на серці народна справа і які її не беруть лише як пусті слова чи фразу, котрою можуть прикривати свої особисті інтереси. І завдяки таким людям СРУСР і надалі діє і наповнює свої основні завдання.

Рядового члена Союзу мало б інтересувати, наскільки органи СРУСР, обрані на центральному, регіональному чи місцевому рівнях, виконують мети організації, становлені у її Статуті, та

завдання, прийняті на засіданнях цих органів, а в ширшому розумінні, чи вони здібні утримати дієздатність організації та життєздатність культурно-національного організму. Іншими словами сказано, чи організація здатна забезпечити прожиття національності як такої, збереження її ідентичності і наскільки вміє протистояти асиміляційним тенденціям. Це завдання сьогодні першорядне і йому повинна бути підпорядкована вся діяльність СРУСР і всі акції будь-якого характеру, які він організовує.

Про це повинні пам'ятати всі, хто таким чином способом причетні до роботи на ниві культурно-національного життя. В плані головних завдань на 2019 рік, який було схвалено на засіданні Центральної ради СРУСР в грудні минулого року, цілком конкретно вказано, що вважаємо першорядним та найголовнішим в нашій діяльності у найближчому періоді.

Правда, загальносупільні умови для розвою культурно-національного життя національних меншин в Європі не дуже сприятливі. З одного боку, розширюються їхні права, але, з другого, світ глобалізації їх піддає дедалі більшому тиску на асиміляцію та інтеграцію з мажоритарними народами та з уніфікованими трендами модерного світу. Зберегти в таких умовах свою національну ідентичність стає дедалі тяжче. В нашому випадку до того слід прирахувати ще й нестійку національну свідомість нашого населення. Ця ситуація, з одного боку, звужує простір для культурно-національного життя, але, з другого, як не дивно, створює ширше поле для діяльності нашої організації.

Ми та й інші національні меншини не спроможні пересвідчити представників впливових політичних партій на Словаччині в тому, що потрібно, нарешті, прийняти хоча б основний закон про національні меншини. В тому смислі нас вже давно перебігли всі навколишні та й інші країни Європи і з тої переваги, котру Словаччина колись мала в забезпеченні прав національ-

них меншин, стало відставання. Закон про створення Фонду на підтримку культури національних меншин, прийнятий у 2017 році, це питання не рішає. Тому легіслативна область в діяльності СРУСР має і надалі велике значення.

Протягом минулого року дійшло і до персональних змін в нашій організації. Довгорічний голова Центральної ради СРУСР Петро Сокол досить несподівано зрезигнував на функцію, а оскільки поки що не знайшлася людина, охоча виконувати її, то організація з персонального боку працює в тимчасовому режимі. На останньому засіданні Центральної ради СРУСР було також доповнено Президію ЦР СРУСР і було зроблено зміни в складі декотрих комісій, що працюють при Центральній раді.

В Пряшеві вже від жовтня 2013 року діє Словацько-український центр культури, який згодом було доповнено інформаційним центром. Це велика допомога для діяльності нашої організації в Пряшеві. За ці роки в Центрі було проведено біля 300 акцій різного характеру. Правда, будинок треба утримувати і забезпечувати його хід. Крім того, при реконструкції будинку вийшло, що треба зробити і такі роботи, які ні один з проєктів не передбачав. Тому основним питанням цих днів є фінансове вирівнювання з фірмою, яка робила реконструкцію і забезпечення ходу будинку. Ми раді, що на наш заклик симпатизанти нашої організації зареагували і допомогли нам в скрутній ситуації. Будемо вдячні і за дальшу підтримку.

На порозі Нового року можна висловити різні приємні побажання і поставити перед собою багато благородних та гарних мет і завдань. Так воно й належить. Але в реальній ситуації слід висловлювати лише реальні цілі та завдання. Ми не знаємо, скільки доріг нам ще залишається пройти, щоб знайти свій храм, але ми віримо, що така дорога є.

Щастя Вам у Новому році!

Павло БОГДАН,
виконуючий обов'язки
голови ЦР СРУСР.

Українське питання – питання спільної безпеки

Новий голова Організації з безпеки та співробітництва в Європі Мирослав Лайчак, який почав річне головування Словаччини в ОБСЄ, назвав ситуацію в Україні та навколо неї питанням «спільної безпеки».

Мирослав Лайчак сказав, що Словаччина у процесі свого головування активно буде брати участь «у зниженні напруги та посиленні довіри».

Тривала криза в Україні та нав-

коло неї є однією з найважливіших проблем нашої спільної безпеки, – йдеться у заяві Лайчака.

Більше того, Словаччина також назвала три пріоритетні напрямки роботи під час свого головування: запобігання, посередництво та пом'якшення конфліктів з особливою увагою до людей у цих конфліктах, забезпечення безпечного майбутнього та сприяння «ефективній багатосторонності».

Ми будемо підтримувати повне

виконання існуючих домовленостей, включно з повагою до режиму тиші та відведення важкого озброєння, – зазначено у повідомленні.

Повідомлення

Повідомляємо, що у п'ятницю, 1 лютого ц. р., у Словацько-українському культурному та інформаційному центрі (Пряшів, вул. Я. Бородача, 5) о 14.00 год. відбудеться науковий семінар, присвячений сторіччю з дня народження

Олени Рудловчак (1919-2007)

Виступлять науковці та працівники культури з Пряшева, Києва та Ужгорода. Складовою частиною семінару буде презентація 4-го тому «Творів» О. Духновича, упорядкованого О. Рудловчак та виданого в Ужгороді 2019 року.

Щиро запрошуємо.

Центральна рада СРУСР

Міцного здоров'я, радості та успіхів у 2019 році читачам бажає

редакція

Схвалено

ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ НА 2019 РІК

15.12.2018 р. в Пряшеві під керівництвом Павла Богдана відбулось п'яте засідання Центральної ради СРУСР, на програмі якого було обговорення і схвалення головних завдань організації на 2019 рік.

Засідання попеременно вели заступники голови Центральної ради Віктор Бандурчин та Людмила Ражина.

Павло Богдан оцінив діяльність Союзу і сказав, що в 2018 році вдалось реалізувати всі головні завдання, які були накреслені VII з'їздом Союзу і наперекір тому, що відчувається критична нестача грошей для функціонування організації, в тому числі для діяльності Словацько-українського культурного та інформаційного центру в Пряшеві.

В обговоренні перспективних завдань Союзу русинів-українців СР на майбутній період, питань національної школи, національно-культурного життя виступили Йосиф Вок, Іван Яцканин, Жанетта Штефанік, Ярослав Джоґаник, Віктор Бандурчин, Андрій Яцканин, Людмила Ражина, Петро Беґені, Микола Деніс та інші.

Центральна рада Союзу схвалила доповідь про діяльність Центральної ради СРУСР, План головних завдань на 2019 рік, Календар центральних акцій Союзу у 2019 році (друкуємо в номері), членом Президії ЦР СРУСР було обрано Івана Лукача з Гуменного та схвалила зміни в складі комісій Центральної ради Союзу. В члени Центральної ради Союзу було переведено Гелену Диць з Удола. Рада зобов'язала регіональні ради СРУСР розробити календарі акцій на 2019 рік.

За рішенням Президії Центральної ради Союзу бронзовою медаллю з нагоди визначного життєвого ювілею була нагороджена голова Регіональної ради СРУСР в Старій Любовні **Анна Беньо** (на фото).

-мі-

▲ Спільне фото членів Центральної ради СРУСР після засідання.

Пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На фонд газети пожертвували:

Мирослав Сополіга, Нижній Верліх
Мілан Бобак, Пряшів
Юрій Магур, Кошиці
Валерія Смильницька, Кошиці
Ладислав Пушкар, Свідник
Анна Жиграй, Пряшів
Іван Тільняк, Пряшів
Ірина Мацко, Кошиці
Валерія Чернак, Михалівці
Михайло Роман, Пряшів
Микола Мушинка, Пряшів
Василь Франко, Пряшів

Разом: 220 €

На діяльність Словацько-українського культурного та інформаційного центру в Пряшеві надійшли такі пожертви:

Николай Савчак, Меджилабірці – 100 €
Степан Секерак, Пряшів – 100 €
Микола Деніс, Бардіїв – 100 €
Володимир Ванік, Кошиці – 30 €
Степан Крушко, Пряшів – 100 €
Андрій Яцканин, Пряшів – 1000 €

Пожертви на газету, на діяльність Словацько-українського культурного та інформаційного центру та Союзу русинів-українців СР можна надсилати на такий рахунок:

ÚVB Prešov, číslo účtu: SK 95 0200 0000 0000 0223 4572

Редакція.

Наші ювіляри

Життя кожної людини – це неповторна мозаїка думок, почуттів, переживань, вчинків. Життєві ювілеї – це час, коли людина оглядається за себе і робить оцінку всього пережитого, вибирає позитивне і передає його у спадщину молодим

Хреста в Бардієві, нагороджений Віталієм листом СРУСР.

Мгр Тетяна Марушин – 50 років – колишня вчителька української мови в ОШ Хмельова, активна членка РР СРУСР в Бардієві, нагороджена Почесною грамотою СРУСР.

▲ Еміл Балащак (третій зліва), Антонія Юрочко (четверта зліва) в колі членів Призидії РР СРУСР в Бардієві.

поколінням. А якщо людина поряд з своєю роботою знаходить час і на допомогу іншим людям чи на те, аби їм принести радість – це ще більше поповнення життя людини на Землі. До таких людей-ювілярів – членів СРУСР на Бардіївщині у 2018 році належать:

Марія Вар'ян – 60 років – менеджер, торговельний представник *Prvej stavebnej sporitelne*. Живе в селі Хмельова, активна членка РР СРУСР у Бардієві, нагороджена бронзовою медаллю СРУСР.

Мгр Іван Сидор – 75 років – довголітній активний член ЦК та РР СРУСР, музикант, керівник співацьких жіночих груп в селах Стебник, Ряшів, Луків та Червоного

Мгр Антонія Юрочко – 70 років – колишня вчителька української мови ОШ в Бардієві Під Вімбаргом, активна членка РР СРУСР в Бардієві, нагороджена Почесною грамотою СРУСР.

Еміл Балащак – 75 років – колишній технік *Snaha* Бардіїв, автор книги «Вишній Тварожець», активний член РР СРУСР в Бардієві, нагороджений Почесною грамотою СРУСР.

Хай Вас, шановні ювіляри, ніколи не покидає ентузіазм і охота до праці на ниві національної культури, на благо нашого народу.

Микола ДЕНІС,
голова РР СРУСР, Бардіїв.
Фото Марії Ґімиттер.

Новорічний бал у Кошицях

«Вітай нам, роченьку 2019-ий, та прийди із миром до кожної хати».

І з таким вітанням зустрілись учасники Новорічного балу русинів-українців в Кошицях, який відбувся в суботу, 12-го січня, у культурно-громадському центрі Технічного університету по вул. Єдліківій. Організатора балу, яким вже 44 раз була Кошицька регіональна рада СРУСР, тишло, що біля 200 гостей прийняло запрошення спільно при-

шева, лауреатка «Маковицької струни» та дальших конкурсних оглядів. На акордеоні її супроводив Ігор Крета.

Танцювальним учасником програми були чемпіони світу в категорії «úřazová tanec», які захистили своє звання кілька разів – Дитяче танцювальне студіо Адріана Врбової (*Detské tanečné štúdio Adriany Vrbovej*), які танцем «чарльстон» та «фляшковий» створили чудову атмосферу. Дуже гарне і ми-

вітати Новий рік за юліанським календарем. Святковий вечір вітальним словом відкрив голова РР СРУСР Йосиф Вок. Крім учасників балу, привітав і заступника голови Центральної ради СРУСР Павла Богдана, який коротко завітав до нас.

Наш новорічний бал вже традиційно розпочинає художня програма. В цьому році присутніх своїми піснями поздоровила співачка Анна Порач із Пря-

ле було, коли хлопці і дівчата в кінці свого виступу запросили до танцю присутніх гостей, уже за мелодією музичної групи «ПРОБЛЕМ». Капела від Бардієва грала нам вже третій раз. Опівночі всі присутні підняли чашки з шампанським і привітали спільно другий раз, тепер за юліанським календарем, Новий 2019 рік. Новорічні побажання присутнім передала модератор вечора Валерія Смильницька,

КАЛЕНДАР центральних акцій Союзу русинів-українців Словацької Республіки у 2019 році

	Назва акції	Дата проведення	Місце проведення
1.	29 конкурсний огляд з художнього читання жінок «Струни серця» Ірини Невицької	14.04.2019	СВИДНИК
2.	58 Фестиваль драми і художнього слова ім. Олександра Духновича	14.–15.05. 2019	ПРЯШІВ
3.	54 Фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини	01.–02.06. 2019	КАМЙОНКА
4.	65 Свято культури русинів-українців Словаччини	14.–16.06. 2019	СВИДНИК
5.	28 Фольклорний фестиваль	04.08.2019	УБЛЯ
6.	16 фестиваль «Пізнавай та зберігай традиції своїх предків»	16.–18.08. 2019	ОРЯБИНА
7.	29 Фестиваль духовної пісні	19.–20.10.2019	СНИНА
8.	47 огляд народних пісень «Маковицька струна»	29.–30.11.2019 01.12.2019	БАРДІІВ ПРЯШІВ
9.	Не забудь свою колиску (цикл програм) 13 річник	II півріччя 2019	В селах на території діяльності окремих РР СРУСР

Словацько-українське товариство звітувало

18 грудня 2018 р. відбулись звітно-виборні збори громадського об'єднання Словацько-українське товариство. У зборах взяли участь члени СУТ і радник Посольства України в Словацькій Республіці Дмитро Конишев.

Збори відкрила і вела заступник голови товариства Марія Фоллріх. Після одностороннього ухвалення програми зборів із звітом виступив голова товариства Антон Новак, який сказав, що Словацько-українське товариство своєю діяльністю приклало зусилля до розвитку добрих судіських словацько-українських

відносин, розповсюдженням об'єктивних інформацій підтримує взаємовигідне економічне, торговельне, науково-технічне та культурне співробітництво та розвиток культури української національної меншини в Словаччині.

14 червня 2018 р. в залі Юсті Палацу Примаса в Братиславі відбувся семінар до 25-річчя підписання Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Словацькою Республікою та Україною (29 червня 1993 р.).

Основною метою було наблизити словацькій громадськості визначну віху у відносинах СР з Україною. До присутніх звернувся Надзвичайний і Повноважений посол України в СР Юрій Мушка. З доповідями виступили Світлана Пахомова з Ужгородського національного університету та Марек Шафін з Міністерства закордонних та європейських справ СР (його виступ зачитав Матуш Корба з того ж міністерства). В дискусії виступили Александер Дулеба, Михайло Чорний, Михайло Калиняк та Володимир Мезенцев. Режисером культурної програми була Марта Каконі. Більш детально про семінар інформувало «Нове життя».

а після них залом прозвучало спільне «Многа літ».

Програма розважального вечора продовжувала жеребкуванням багатой томболи, до якої, крім генерального партнера РР СРУСР Кошиці, організації «Час на лукус» д-р Миколи Барни, свій вклад внесли і дальші спонсори, за що їм належить подяка організатора.

Чудова атмосфера, гарний настрій, прекрасні пісні і різноманітні танці продовжували аж до ранніх годин. Від організатора балу, Кошицької регіональної ради СРУСР, слід висловити подяку всім, котрі своїм конкретним внеском сприяли задоволенню гостей Новорічного балу 2019 р. За успішну підготовку, підтримку та реалізацію цього-річного балу русинів-українців в Кошицях особлива подяка належить і на цей раз Юрію Магурові з дружиною Анною, Олександром та Зденькові Шлехтовим, Татяні та Марекові Павловичам, Олександром Тарчові та Яну Бучкові.

–свал-

а саме з Українсько-словацьким товариством в Києві та Ужгороді, Національною академією наук України, Національним університетом в Ужгороді. До співпраці між академіями наук активно залучається член комітету СУТ Аліна Приганцова.

Активно працює Клуб СУТ в Михалівцях та Клуб СУТ в Кошицях, який очолює Браніслав Петько.

СУТ також співпрацює із Союзом русинів-українців Словацької Республіки, Музично-драматичним ансамблем ім. Тараса Шевченка, Об'єднанням слов'янської взаємності, Союзом журналістів Словаччини, Союзом антифашистських борців, «SARIO» (Словацька агентура для розвитку інвестицій та торгівлі) Словацько-українською торговельною палатою, президентом якої є Павло Долги, член нашого товариства.

Велика подяка належить Аліні Приганцовій за те, що майже 12 років готує альбом з фотографіями з діяльності товариства.

СУТ у 2019 р. планує до Дня Конституції України підготувати концерт українських народних пісень (28 червня 2019 р.) та семінар до 250 річчя з дня народження Івана Петровича Котляревського (19 вересня 2019 р.).

Звіт про економічні справи СУТ зачитала Марта Каконі, а Звіт про діяльність Ревізійної комісії – її голова Михайло Калиняк.

В дискусії виступили: Габрієла Шутяк, яка закликала до фінансової підтримки діяльності СРУСР, та Володимир Паловчик, який поінформував про діяльність Клубу СУТ в Михалівцях та про його ініціативу висунути пропозицію надати державний орден Александра Дубчека Яну Миттерпакові.

Виконавчий комітет СУТ буде працювати в наступному складі: Антон Новак – голова, Марія Фоллріх – заступник голови, Марта Каконі – секретар, члени: Власта Пінтерова, Аліна Приганцова, Марія Рибак та Емануел Регак; ревізійна комісія в складі: Михайло Калиняк – голова, члени: Михайло Климик та Ярослава Гурна.

Марія ФОЛЛРІХ.

Не тікає від життя

Незадовго після виходу повісті Юліуса Панька «Повний мішок правди» (Ужгород: «ТІМРА-НІ», 2018) появилися його дальший твір – словацький переклад повісті «Карби кам’янистого поля» (Zárezy kamenistého poľa).

Правда, це не перший випадок, що з творами цього українсько-прозаїка Словаччини знають і словацький читач. У 2006 році у Свиднику видає у словацькому перекладі збірку оповідань «(Не)обмежені можливості». Автор перекладу – Марія Панько-Ганковська. На два роки пізніше Марія Панько-Ганковська перекладає його повість «Левощка», яка виходить у престижному братиславському видавництві «Словарт». Ця ж перекладка взялася і за переклад повісті «Карби кам’янистого поля».

Ю. Панько належить до тих письменників, які дбають, щоб читачий ареал знайомства з його творами був дедалі ширший. У цьому зв’язку пригадалось слова польського письменника, літературознавця Яна Парандовського (1895-1978): «Є письменники, для кого видана книга ніби перестає існувати – ледве кинуть на неї неухвалений і байдужий погляд, потрапляють у руки і поставлять на полицю. А лише два тижні тому вони хвилювалися над останніми коректурами, турбували телефонними дзвінками друкарню, просячи виправити помилки і внести правку, не спали ночами через прикметник, яким закінчувалася остання фраза книжки, сварилися з видавцем через зміст, якість паперу, обкладинки...»

Ні, прозаїк Юліус Панько не належить до таких. Він і у цьому випадку не тікає від життя, бо життя нашої книговидавничої справи насправді важке.

Зупинимось трішечки детальніше при його повісті. Це твір і про зміну обличчя суспільства, хоча зміни персонажів не завжди йдуть пліч-о-пліч з метаморфозами суспільства. Нічого дивного, бо ж така є людина – і консервативна, та водночас намагається крокувати з часом, тоді, звичайно, доходить до різних колізій. На тлі суспільно-політичних змін автор розкриває характери, поведінку окремих персонажів у нових умовах. Але таким лейтмотивом повісті є не лише карби, які залишаються у людській свідомості, але й намагання зберегти для нащадків домашнє рідне вогнище, яке зігріватиме душу.

І добре, що автор не створює якусь фіктивну територію, але тримається рідного краю, де виріс, де йому усе знайоме. Безперечно, і цим він цікавий для словацького читача.

Іван ЯЦКАНИН.

▲ 5 січня 2019 р. Вселенський патріарх Варфоломій (на фото вліво) підписав, а наступного дня – у неділю, 6 січня, разом з миром після спільного богослужіння у патріаршому храмі Святого Георгія в Константинополі (Стамбулі) передав Томос для Православної церкви України в руки митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

Нова сторінка в духовному житті України

Отримання Томосу – це фінал процедури надання автокефалії новоствореній Православній церкві України. Тепер вона стала одною з п’ятнадцяти помісних православних церков світу.

Ми вже попередньо інформували в газеті про можливе визнання Православної церкви України з боку помісних церков. Сьогодні картина визнання чи невизнання така:

Предстоятеля Православної церкви України Епіфанія вже поминають у Вселенській патріархії в Константинополі (Стамбулі). Грузія може офіційно визнати українську автокефалію після вивчення Томосу. Румунська церква, найімовірніше, визнає її на синоді у лютому 2019 р. У лютому це питання розгляне також Елладська церква (Греція).

Щодо Кіпру, то можна сподіватись на визнання, хоча спішити не стане. Єрусалим вважає визнання не на часі, але пізніше в Єрусалимі натякнули на підтримку рішення Константинополя.

Болгарська церква взяла час на вивчення українського питання, Албанська ігнорувала українську проблему, але засудила дії Російської православної церкви за те, що та розірвала стосунки з Вселенським патріархатом.

Найбільш імовірним є те, що Православну церкву України найближчим часом не визнають Російська православна церква, відверто промосковськими у православ’ї вважають також Сербську (через проблему з Македонією), Польську та Православну церкву Чеських земель і Словаччини. Москву підтримують Антіохійський та Александрійський патріархати.

Як відомо з історії, визнан-

ня окремих церков тривало не одне десятиліття, а іноді й століття. Це було майже правилом. Православна

церква України у цьому, як видно, не виняток. Звичайному життю церкви це не заважає.

Вирішальним є ставлення самих віруючих до своєї церкви. Якщо в її лоно поринуть і визнають її своєю мільйони українців, то зайво перейматися справами визнання чи невизнання. За кількістю віруючих Православна церква України може стати одною з найбільших (якщо не найбільшою) з-поміж усіх церков, які в сучасному існують у православному світі.

Томос про автокефалію української Церкви являє собою сувій пергаменту з грецькою каліграфією. Він виконаний всесвітньовідомим грецьким іконописцем ієромонахом Лукою з афонського монастиря Ксенофонт.

Глава Української греко-католицької церкви Святослав (Шевчук) заявив, що очолювана ним церква може вступити у духовне єднання (не об’єднання!) з Православною церквою України. Таку можливість Святослав назвав радісною перспективою.

Проте реєстрація релігійних громад нової церкви і зміна юрисдикції наражається на ряд складних правових і адміністративних процедур.

-мі-

Перлина, скрита в горах Наші найменші села (9)

РЕГЕТІВКА – REGETOVKA (окр. Бардіїв)

Uengersky Regetow (1618), Regetovka (1773), Regetnoka (1786), Regetovka (1920), угор. Regetty.

Стат.: 1787 – 36 буд., 196 жит., 1869 – 275 жит., 1881 – 280, з т. 275 рус., 1890 – 269, 1900 – 300, 1910 – 277, з т. 261 рус., 1921 – 46 буд., 276 жит., з т. 245 чл., 15 рус., 4 євр.; 227 гр.-кат., 40 правосл., 8 ізр.; 1930 – 253, з т. 248 гр.-кат, 1940 – 251, 1948 – 170, 1950 – 147, з т. 95 слов., 52 рос., 147 гр.-кат., 1961 – 107, 1970 – 95, 1980 – 60, з т. 59 слов., 1 укр., 1991 – 24 буд. (11 незасел.), 23 жит., з т. 6 рус., 1 укр., 16 слов.; 22 гр.-кат., 1 р.-кат., 2001 – 14 жит, з т. 4 слов., 4 рус., 1 чеськ., 1 невст., 2011 – 28 жит, з т. 6 р.-кат., 14 гр.-кат., 2 євангел., 2017 – 35 жит.

Площа хотара 715 га. Границить з Польщею.

Руське село виникло 1597 р. угодою між власником Маковиць-

кого домену і шолтисом, на основі якої селяни 20 років не платили податок. У 1618 р., крім млина і лісопилки, тут було 7 селянських будинків, 2 будинки желярів.

У 1787 р. Регетівка мала 36 буд., 196 жит., 1828 – 46 буд., 358 жит., які працювали у лісах, годували худобу. У пол. XIX ст. Регетівка була маєтком пана Ердеді, тоді посилюлась еміграція селян у США, Канаду. В угорському лексиконі поселень 1773 р. Регетівка наводиться як чисто руське село. В той час у селі було 236 греко-католицьких віруючих. У міжвоєнний період селяни переважно працювали у лісах, частина з них мігрувала. 1951 р. засновано ЄСГА, яка пізніше розпалася. 1945 р. відновлена руська школа. У селі збудовано 4 підйомні дороги для лижників, тут є і туристична база відпочинку.

До 1880 р. в селі була дерев’яна церква. Як довідуємось з історич-

них джерел, сучасний храм св. великомученика Димитрія був побудований на фундаментах первісної каплиці (приблизно 1580 р.). Заснував храм уродженець Микулашової Михайло Артим (13.11.1848 – 28.7.1918). Його фотографія з підписом азбукою і досі зберігається в місцевому храмі, побудованому у 1893 р. З Регетівкою пов’язані життя і діяльність вчителя Олімпія Пеліховського (5.12.1895 – ?), який певний час був директором місцевої школи. Його дружина,

▲ Михайло Артим.

нець с. Демшин (тепер Кам’янець-Подільський район Хмельницької обл., Україна), в 1935/1936 навчальному році закінчив Пряшівську учительську семінарію. Цікаво зазначити, що він під № 5102 був внесений у реєстр осіб, призначених для депортації в Радянський Союз.

Регетівське торфовище (rašel-nisko) площею 2,55 га було оголошене природним заповідником в 1979 р.

Від 1970 р. до 1992 р. село втратило юридичний статус і було приєднане до сусідньої Хмельової. В 1992 р. село знову набуло юридичний статус самостійного села.

Тепер в селі проживає всього 35 жителів, в тому числі ті (більше 50), які побудували тут свої дачі – chalupy. Побудова нових дач пов’язана з діяльністю товариства TRANSUNIT, яке значною мірою подбало про розвиток туризму і розбудувало ареал лижного спорту.

Підготував Мирослав ІЛЮК.

▲ Церква св. великомученика Димитрія (освячена після ремонту 6.10.2007 р.).

Поправка

У статті «Будитель Олександр Павлович про Івана Острозького» («Нове життя», 25/2018) були допущені помилки. Правильно має бути Гашпар Шереді (нар. біля 1490 р.), син Василя Костянтина Острозького (1526/1527 – 1608), Януш Острозький (1554 – 1620).

Редакція.

Пряшівська самоуправа вручала нагороди

Кожного року Пряшівський самоврядний край (ПСК) оцінює вклад окремих осіб і колективів у розвиток регіону і його презентацію дома і за межами країни.

Так було і наприкінці минулого року. 18 грудня 2018 р. на великій сцені Театру ім. Йонаша Заборського відбулась урочиста церемонія вручення Премії ПСК і Премії голови ПСК за 2018 рік. Премії вручав голова ПСК Мілан Маерський.

Премією ПСК були нагороджені співак Петер Ліпа, а по смертно – полковник Радослав Лацко і капітан Петер Тодор, які загинули під час аварії гелікоптеру. Премією голови ПСК за розвиток біомедицинського дослідження був нагороджений Йосиф Живчак, а за

розвиток музичного мистецтва фольк-гурт *Slnovrat*.

Премією ПСК був нагороджений також уродженець

руссько-українського села Луків Бардіївського округу **Йосиф Бобалик** (нар. 1928 р.). Після Другої світової війни під впли-

вом пропаганди і масивної агітації в 1946 р. переселився до СРСР. Хотів учитися, але одна подія назавжди позначилась на його житті. На одній забаві він прилюдно (не з власної волі) зачитав антирадянську летючку. Тоді він не надав цьому ніякого значення. Проте через кілька місяців Йосифа за це заарештували і засудили на десять років ув'язнення. Покарання відбував в Сибіру, де життя людини нічого не значило. Після семи страждених років знову повернувся в Мирогощі в Україні і лише в 1967 р. йому разом із сім'єю вдалося повернутись додому – в ЧСР.

Його життєва дорога стала інспірацією для кінофільму *Jozef a jeho bratia*. Видав книжку спогадів *Sedem rokov na Severe*.

-р-

Чарівність різдвяних прикрас

З 5 грудня 2018 року в СНМ – Музеї української культури у Свиднику проходить виставка незвичайних ручної роботи новорічних ялинкових прикрас та тканих гобеленів ручної роботи під назвою *Чарівність різдвяних прикрас* мисткинь з України Валентини Васишишин та Ольги Ворохти. Під час вернісажу та дальших днів авторки виставки давали майстер-класи студентам та учням шкіл Свидника і Стропкова. Під доглядом майстринь всі бажаючі мали можливість зробити різдвяні прикраси розписом скляної кулі, спробувати різні техніки ткацтва на ткацькому рамі.

Багато цікавило, як майстрині прийшли до свого ремесла. Як зазначила Валентина Васишишин, її робота починалася з простого розмалювальника по склу. Широта фантазії привела до створення власних малюнків і орнаментів. Так дитяче гобі переросло в професію. На даний час працює дизайнером новорічних прикрас. У вільний від роботи час займається живописом на тарілках,

полотні і джутовою філігранню. Любить роботу, де можна фантазувати і втілювати свої фантазії в житті.

Лише 19-річна Ольга Ворохта займається живописом та художнім текстилем, оволоділа багатьма техніками, застосовує килимові та гобеленові техніки ткацтва, ворсові техніки, перебірне ткацтво, тче на верстатах ткацьких та на ткацьких рамах. Метою її роботи є збереження ткацьких традицій взагалі, гуцульських промислів, відновлення забутих технік. Прагне проявити ткацтво на сучасному рівні, дати традиціям нове звучання. Вважає ручну роботу найціннішою, декладається душа майстра і любов до мистецтва!

Дорогі друзі! Запрошуємо Вас відвідати виставку різдвяних прикрас. Виставка триватиме до 31 січня 2019 року. Доповненням виставки являються малюнки, роботи учнів школи мистецтв у Свиднику під керівництвом вчителя Володимира Макари.

Людмила РАЖИНА,
СНМ – МУК,
Свидник.

Кошицьке казкове Різдво

фан Душик, Юлія та Ніколас Корманикові з мамкою Монікою, а в другій частині виступив також Жіночий хор Чеської спілки

в Кошицях. Конферансьє програми – Марія Побегова та Людмила Гар'янська.

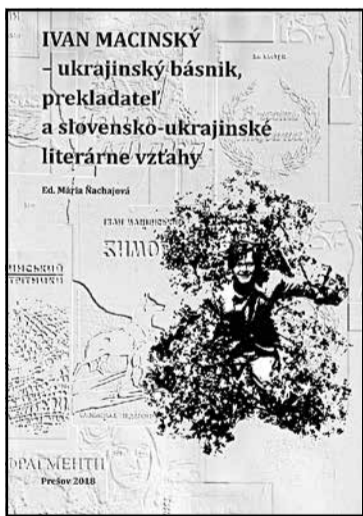
-сд-

Вже дванадцятий раз у суботу, 15-го грудня 2018 р., у заповненому залі Історичної ратуші в Кошицях здійснено концерт з неповторною атмосферою різдвяних свят. «Різдвяні традиції нацменшин міста Кошиці» і в цьому році з нагоди найкращих свят року підготував Український народний хор «Карпати» у співпраці з Регіональною радою СРУСР в Кошицях та містом Кошиці в рамках програми «Кошицьке казкове Різдво». Концерт на цей раз був супровідним заходом проекту «Як сліпі міняють світ музики II», який реалізувало Громадське об'єднання «Феман» з підтримкою Міністерства культури Словацької Республіки.

У програмі виступили: Камерний хор «Кантус» з Ужгорода, хор «Карпати», незрячі брати Норберт та Генріх Вілнроттеровці, Марія Побегова та Ште-

Іван Мацинський як поет і перекладач

Кінцем 2018 року Державна наукова бібліотека в Пряше-

ві видала збірник під назвою «Іван Мацинський – український поет, перекладач та словацько-українські літературні зв'язки» (ISBN 978-80-89614-55-4). Збірник містить матеріали міжнародної наукової конференції, яка відбулась у Пряшеві 13 – 14 вересня 2017 року з нагоди його 95-річчя з дня народження і 30-річчя смерті і яку підготувала Державна наукова бібліотека у співпраці з Спілкою українських письменників Словацьчини. Збірник уклала працівниця бібліотеки Марія Няхай.

Окремі аспекти творчості Івана Мацинського, україністики та теорії перекладу у своїх дослідженнях розглядають Михайло Роман, Валерія Чернак, Ма-

рія Чижмар, Микола Мушинка, Адріана Амір, Любіца Бабота, Марек Мітка, В'єра Жемберова, а також українські дослідники – Світлана Кочерга, Олександра Вісич, Тетяна Ліхтей, Олександра Ігнатюк, Оксана Талабірчук та Марина Бабенко-Жирнова. Збірник також містить список бібліографій і збірників з фондів Державної наукової бібліотеки, який уклала Марія Няхай. У збірнику також публікуються зразки творчості Івана Мацинського у перекладі Юрая Андрічика.

Збірник поповнений світлинами Івана Мацинського, його сім'ї та відбитками книжкових видань.

-мі-

Театр Олександра Духновича показав комедію Олексія Коломійця «Фараони»

13 грудня 2018 р. Театр Олександра Духновича представив глядачам в Словацькому національному музеї – Музеї української культури у Свиднику.

Пряшівські актори зі свого репертуару показали свідничанам на українській мові комедію О. Коломійця «Фараони». Головним мотивом п'єси є взаємовідносини жінки та чоловіка, їхні стереотипи та роль у житті й суспільстві.

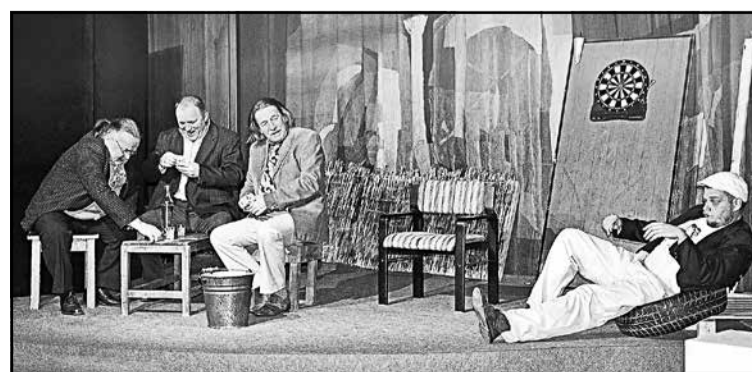
Публіка привітала пряшівський театр з великим захопленням та

оплесками, оцінивши можливість подивитися виставу прямо в залі музею. Високий рівень професіоналізму, створення приємної домашньої атмосфери і позитивні емоції лунали протягом цілого вечора.

Вхід на виставу був вільний. Проект відбувся за фінансової підтримки Фонду з підтримки культури національних меншин.

Вистава була показана за сприяння музею і в співпраці з Русько-українською ініціативою.

Мір'ям БОЖИКОВА.

У Чехії створять каталог місць української пам'яті

У 2019 році розпочнеться створення електронного каталогу місць української пам'яті в Чехії. Про це повідомив посол України в Чехії Євген Перебийніс.

Дипломат повідомляє, що в 2018 р. посольство організувало поїздку місцями української пам'яті на території Чехії.

Минулого року ми започаткували цю непросту роботу і відновили дуже багато могил. Загалом у 2018 році було впорядковано 11 поховань видатних українських діячів у Празі, 3 поховання – у Подєбрадах та 2 пам'ятники у Ліберці і Пршібрамі, – зазначив Перебийніс.

Більше того, за фінансової підтримки МЗС України у місті Ліберець відновили пам'ятник воїнам УНР, створений за проектом художника Василя Касіяна, у місті Пршібрам – пам'ятник скульптора Михайла Бринського на могилі його друга та бойового товариша Миколи Шемердяка.

Крім того, у Празі адоптовано та впорядковано могили І. Пулюя та І. Горбачевського, М. Славинського та М. Стаховського, В. Леонтовича та Л. Грабини, О. Полянського та С. Бородаєвського, М. Вікула, М. Тобілевича та Я. Індишевського. У Подєбрадах адоптовано та впорядковано могили І. Івасюка, Д. Коваленко та Л. Танцюри.

Наступного року плануємо продовжити цю роботу, а також розпочати роботу над створенням електронного каталогу місць української пам'яті на території ЧР, – зазначив посол і закликав українців у Чехії допомогти у пошуку поховань українців.

Найцікавішим днем Різдва є його надвечір'я – **Святий вечір** (Боже народження, Велия, Вилія, Вілія, Святий вечур, Швятий вечур, Крачун), що відзначається цілою низкою звичаїв календарно-обрядового циклу осінньо-зимового періоду, насиченого великою кількістю аграрно-магічних дій, якими намагалися обергти господарство і членів сім'ї від всього злого, забезпечити передусім успіх майбутнього врожаю, передбачити та вплинути на майбутнє, здоров'я та щастя всіх членів сім'ї.

На кожному господарстві проводилися незвичайно серйозні роботи до цього свята: прибирали в хаті, наводили порядок на господарстві, заготовляли корм для худоби на всі святкові дні і т. п. Запозичений сільськогосподарський реманент та інші речі домашнього вжитку необхідно було повернути його власникові, *жебь ся господарство тримало покопі* (с. Бехерів).

За старовинним звичаєм, в цей день господар, перш ніж сісти за святковечірній стіл, брав свічку і з найстаршим сином ішов у стайню годувати худобу (в різних селах це було по-різному: в одних селах йшла вся сім'я, в інших – господар з газдинею або найстаршим сином). В стайню йшли із спеціальним обрядовим хлібом,

Крім часнику, в згадувані хліби вкладали, як профілактичний засіб від черв'яків і шипшину (*свербоузку*). Хліб розламлювали (не різали) на стільки шматків, скільки худоби було в стайні. Крім *підпалку*, тварин в цей день кормили дальшим спеціальним обрядовим хлібом, посипаним сіллю, який називався *крачуновим братом*.

Найвизначніше місце в жилу приміщенні належало столу, який був розміщений в покутті. Найпочесніше місце за столом належало господареві дому. Сакаральність стола виразно проявлялася у традиційних святковечірних звичаях та обрядах. Саме в цей час стіл був символом достатку, щедрості і багатства. В

охороняючи здоров'я людини. Звідси й випромінює віра наших предків в чудодійну магічну силу цієї рослини. На Спішу кожен член сім'ї мусив з'їсти зубок часнику, *жеби не смерділо з уст през цале літо, ай зуби жеби не боліли* (с. Порач). Часник їли з лушпинням, закусивши до нього, примовляли: *не луплю тя до жывого*,

жебь ты так рады парібіці виділи, як мед (с. Нижня Полянка); *жебь гу тобі хлопці летіли, як на мід* (с. Біловежа) і т. д. Матері натирали медом голівки дітям, мовлячи: *жебь ты так солодки* (в розумінні добрі, слухняні) *гу родичом были, як мід* (с. Рівне). Подібні дії виконували і парубкам.

За медом та часником слідувала *губова мачанка* (начинка з грибів), *пирогы* з картоплею або капустаною начинкою, які уособлювали – символізували майбутній врожай, *колочена фасоля*, голубці, узвари із сушених фруктів: *сливчанка*, *ябчанка*, *грушчанка*, які подавалися з картоплею та квасолею, на Снинщині – з *палачинками*, *бобалькы з маком*, *фучкы з маком*, капуста – їжа, яка не мала спеціального ритуального значення.

Пристаючи до вечері, газдиня з кожної страви одну – три ложки кидала в дійник з річковою водою. Страви, які кидали в дійник, були первісно призначені для померлих, що було пов'язане

Звичаї нашого села ТРАДИЦІЙНІ ОБРЯДОВІ СТРАВИ ПРЯШІВЩИНИ

Опаленикы – дальший з обрядових хлібів, який спеціально для худоби пекли в цей час. Їх пекли два, змащували медом, ділили між худобою, частину приносили на святковечірній стіл. Крім того, виключно для худоби, готували спеціальні, більші за розміром, пирогы, якими годували худобу, *абы така была тучна, як пирогы* (с. Руське). До 50-60-х років минулого століття в селі Гельцманівці на Спішу готували для худоби т. зв. *грульовники*, якими напередодні Святої вечері годували худобу, а нагодувавши, господар сипав до корита мак, маком обсипував худобу – ззовні обсипував стайню, приказуючи: *шію мак шыток, жебь ніхто не жял пожыток, кед не възберат мак шыток* (с. Сулін). Ці магічні дії мали захистити худобу від злих відьом.

В день Святого вечора не їли і не пили до вечері. Як тільки з'явилася перша зірка на небі – вся сім'я сідала за стіл. На вечерю готували 7, 9 або 12 ритуальних обрядових страв. Святковечірні страви були пісними. Всі їли з однієї миски, причому кожен мусив покуштувати з кожної страви, щоб був добрий, щедрий, багатий врожай.

деяких русько-українських селах Словаччини на стіл розстеляли невимолочений вівсяний або пшеничний сніп колоссям всередину і накривали його домотканним портком. Зерно з цього снопа навесні змішували з рештою посівних, щоб викликати багатий врожай і охоронити його від бурі та градобиття. Було завживано класти на святковечірній стіл всі наявні на господарстві зернові. Такі дії сприймалися як магічні, за допомоги яких можна вплинути на врожайність та добробут в майбутньому році. Все це чітко виражено в народному прислів'ї: *Шо на поли – то на Святий вечур на столі* (с. Руське). Однак найвизначніше місце на святковечірньому столі належало обрядовому хлібу *крачуну*.

Одним з найважливіших атрибутів Святого вечора посідав невимолочений вівсяний або пшеничний сніп, який ставили на покутті. В середину снопа встромлювали ціпи, серп, а пізніше косу на забезпечення багатого врожаю.

Одним з важливих святковечірніх страв був часник, який відіграв неабияку роль в запобіжних народних практиках. Тому й вечерю починали з часника. Він обов'язково мусив бути на столі. За даними медицини він містить в собі певні бактеридиди, тобто речовини, які здатні вбивати бактерії та інші шкідливі мікроорганізми і таким чином запобігати виникненню і поширенню інфекційних та інших захворювань,

варій ня од шыткого злого (с. Пихні); або: *не луплю го до голого, жебь нас заваровал од шыткого злого* (с. Курів).

Дальшим не менш важливим атрибутом ритуальних страв Святого вечора є мед – символ любові, людської доброти і ласки.

▲ Якуб'янці в скансені СНМ – Музею української культури у Свиднику (2010 р.).

Подекуди газдиня перед вечерьюм гускам мастила медом головки, жебь їх ради гусаку мали (с. Бехерів).

Перш ніж приступити до Святої вечері, мати робила дівчатам хрестики на чолі (*чело медила дівкам*), примовляючи: *жебь за тобом так рады хлопці ходили, як за медом* (с. Нижня Полянка);

з вірою в здатність мертвих предків повертатися в цей час до своїх домів.

На Пряшівщині побутовав також звичай, що після вечері всі члени сім'ї тісно один до одного полігали на підлогу – на соломі, *жебь густо по полю снопы были* (с. Бехерів).

Йосиф ВАРХОЛ.

Репресії, обіцянки та їх результати (1)

руською національністю. В другій половині XIX століття доля села поєднується з ім'ям визначного політичного діяча Адольфа Добрянського (6 грудня 1817, Рудльов – 6 березня 1901, Інсбрук), який відкупив село від мадярського графа і землі дешево розпродав селянам. Подібно і сусіднє село Чертіжне.

Політик Адольф Добрянський глибше розвів насагу Мукачівського єпископа Андрія Бачинського (14 листопада 1732, Бенятина – 19 грудня 1809, Ужгород), який, знаючи єдинокровність своїх вірників із русинами за Карпатами, виступав за об'єднання своєї єпархії із Галицькою у єдину адміністративну провінцію. Такі пропозиції та намагання зустрілися з відчайдушним опором з боку мадярських правлячих та церковних кіл.

В нових історичних умовах, під впливом просвітництва та формування сучасних народів на основі історичного права, у XIX столітті Адольф Добрянський у своїй програмі пішов далі. У тісній співпраці з галицькою Руською Народною Радою розпрацював політичні вимоги:

– об'єднанням Галичини, Закарпаття та Буковини створи-

ти єдине адміністративне ціле, – у Львові для молоді відкрити університет,

– зрівняти матеріальне забезпечення вчителів з іншими регіонами та забезпечити використання руської мови в адміністрації і под.

На відплату за такі домагання були здійснені на нього два неспішні атентати та, нарешті, був засуджений на вигнання із заборотою відвідувати свій рідний край. Поховали А. Добрянського у Чертіжному.

Початок XX століття для поневоленних народів Угорщини, в тому числі й закарпатських русинів, почався небувалим терором. Мадяри, озброєні фанатизмом та націоналістичною мамоною, почали проводити тотальну мадяризацію, починаючи від дитячого віку. На фасаді кожної школи повинен був бути угорський державний герб та початок гімну: *Isten alld meg a Magyar!* (Бог, благослови мадярів!). В Габурі в тому часі жило 1370 осіб, з того числа 1219 осіб голосилося до руської національності (1900 р.) Було це найвище число із усіх відомих переписів. (За книгою Mikuláš Mušinka Alexander Mušinka Národnostná menšina pred zanikom? Prešov, 2011).

У 1918 році на тлі ненависної Австро-Угорщини виникає нова демократична Чехословаччина. Із трьох можливих варіантів (Західноукраїнська республіка була окупована поляками, багатим обіцянкам мадярів уже ніхто не вірив) для закарпатських русинів найближчою була нова слов'янська держава. Теж з багатьма обіцянками. Так, у зверненні Словацької Національної Ради від 30 листопада 1918 року наводиться: «Ми слов'яни, як і ви, а тому вам обіцяємо не лише нову автономію, але вже нині визнаємо всі її церковні та шкільні справи. Ваші стародавні звичаї та обряди буде збережено...». Крім цього, Рада обіцяла рішення економічних та соціальних проблем. (Притім Словачина сама довгий час не мала автономії, але творила правовий суб'єкт).

На практиці закарпатські русини опинилися розділені. Пряшівщина адміністративно опинилася в складі Словащини, а Закарпаття (Підкарпатська Русь) одержало формальну автономію, але без правового суб'єкту, тобто теж опинилося в ролі національної меншини. Неспокій з таким розподілом пряшівські русини проявили на великих

маніфестаціях 14 жовтня 1938 р. у Красному Броді та Меджилабірцях, а 16 жовтня 1938 р. у Свиднику. Відповіді словацьких державних органів була тверда. Організатори зазнали переслідування та різних форм репресій (були це переважно вчителі та священики, як, наприклад, Андрій Капішовський, Ілько Качур, Дезидерій Шудих, Ладислав Коленка, Федір Кумичак, Ілько Кудзей та інші).

Після створення Словацької республіки в березні 1939 року переслідування національного руху русинів ще посилилось. З легкої руки міністра внутрішніх справ СР Александра Маха було ліквідовано понад 100 руських шкіл, а за ангажованими особами було встановлене слідство та переслідування (Василь Караман, Петро Жидовський, Іван Шутяк і под.). Таким поступком слов'янська взаємна довіра та співпраця русинів і словаків, яка виникла у спільній боротьбі проти мадяризації (для прикладу, участь А. Добрянського при закладанні Матиці словацької) була порушена. Навпаки, посилились симпатії до Радянського Союзу, зросло русофільство. Після Другої світової війни на основі оптації до Союзу з Габури переселилося 17 родин, 101 особа.

Михайло ШКУРЛА.

що називався *крачун*, *підпалок*, *пупала*, які посипували маком. Вірилося, що коли таким хлібом нагодувати худобу, то під час продажу газда за неї отримає стільки грошей, скільки на хлібі *підпалку* маку. Крім маку, до *підпалку* запікали сушені яблука або груші, змащували медом, вкладаючи в хліб зубок часнику.

В минулому році чеська та словацька громадськість відзначала 100-річчя виникнення Чехословацької Республіки (28 жовтня 1918). Особливо помітно цей ювілей святкували у Чеській Республіці, менш виразно у Словацькій Республіці. Газета «Нове життя» цьому ювілею присвятила статтю історика Василя Франка під назвою «Виникнення Чехословащини і закарпатські русини-українці» (№№ 20-22/2018). Нашою статтею хочемо надв'язати на цей опублікований матеріал і прослідити розвиток подій, особливо політичних, які вплинули на життя русинів-українців Пряшівщини. З точки зору ставлення політичних режимів до нашої національної меншини, які проводились як твердим репресіями, так і великими обіцянками та як вони проявлялись реальним результатом. Для ілюстрації підтекстом використаємо «революційне» село Габура з Лабрищини, оскільки із нього походять значний сегмент визначних осіб різного спектру суспільного життя. Декотрих з них використаємо в нашій статті.

Габура – одне із провідних сіл Пряшівського краю. Перша письмова згадка про село появилася у 1543 році. В Урядовому лексиконі сіл Угорщини з 1773 року наводиться, що населення села було чисто руської віри, яка в тому часі ототожнювалась із

▲ ПУЛЬС: Поклони Трьох царів новонародженому Ісусові.

ПУЛЬС з ДЯБЛАМИ

21 грудня 2018 року в Театрі ім. Й. Заборського в Пряшеві у заповненій до останнього місця залі відбувся Різдвяний концерт пражського Піддуклянського художнього народного ансамблю (директор Ю. Швантнер) – колишнього Піддуклянського українського народного ансамблю – ПУНА) разом з веселитно відомим оркестром «Циганські дябли» (дияволи – диригент та автор музичних обробок Ю. Селчан, хореограф Я. Моравчик, модератор – Ю. Бохня).

В першій частині концерту «Шедрий вечур» – домінували традиційні колядки із давнішого репертуару ПУЛЬСу: «Ясна звізда на востоку», «Пастире, не спи́ть», «Народився Ісус Христос», «В Віфлеме́ новина», «Нова радість стала», «Стань, Давиде, з гуслими», «Небо і земля» та «Добрий вечур тобі, пане господарю». Майже всі вони беруть початок у нотованих збірниках позакрамових пісень «Богослужник» (кінець 18 і перша половина 19 ст.). Крім них, у програмі звучали народні колядки, віншівки і навіть молитва «Отче наш» церковнослов'янською мовою.

В другій частині («Дяблівський вечур») були виконані наші світські пісні, музика і танці, а також жидівські, польські, молдавські та, зокрема, ромські.

Кульмінацією вечора був спільний концерт ПУЛЬСу та «Циганських дяблів», душею якого був диригент Ю. Селчан. Він зумів з оркестру «Циганських дяблів» та трьох частин ПУЛЬСу (хору, оркестру та балету) створити одне ціле, підпорядковане його диригуванню. При цьому диригент не стояв на місці, а енергійно бігав по сцені від одної групи до іншої.

Завершенням різдвяного вечора був традиційний український гопак, заключну частину якого публіка бурхливими оплесками, стоячи, вимагала повторювати п'ять разів (завжди в іншому варіанті). І тут до оркестру ПУЛЬСу приєднався й оркестр «Циганських дяблів». Такого віртуозного поєднання двох високо професіональних ансамблів пражського публіка давно не знала.

Микола МУШИНКА.

▲ «Циганські дябли».

На світанку історії Постаті Київської Русі (50)

Ілля Ярославич

Ілля Ярославич (р. і м. н. невід. – 1020) – князь новгородський (бл. 1019–1020).

Син великого князя київсько-

го Ярослава Мудрого. Його мати Анна, незнана за походженням, була першою дружиною Ярослава. У 1018–1019 рр., створюючи

антипольську коаліцію, Ярослав Мудрий скріпив союз з Даниєю англосаксонського короля Кнуда та датського короля Гаральда. Цю версію переконливо обґрунтував О. Назаренко. Рання смерть Іллі дещо загадково: можливо, в ній винен новгородський посадник Константин Добринич, з яким Ярослав Мудрий пізніше розправився.

«Українці в світі».

Календар

1.2.1919 р. – народилася в Мукачеві історик літератури і культури, громадсько-культурний діяч доц. Олена Рудловчак, канд. наук (100). Померла в Пряшеві 16.11.2007 р.

1.2.1949 р. – народився в Бзнях на Строківщині громадський діяч інж. Йосиф Канюк (70). Помер 6.12.2013 р. в Пряшеві.

2.2.1054 р. – помер київський князь Ярослав Мудрий (965).

2.2.1849 р. – народився словацький поет, класик словацької літератури Павол Орасґ-Гведзослав (170). Помер 8.11.1921 р.

2.2.1984 р. – помер правник, громадський діяч Степан Ванцишин (35). Народився 15.6.1930 р. в Бодружалі Свидницького округу.

2.2.1969 р. – помер літературознавець, фольклорист Петро Літур (50). Народився 4.5.1909 р. в Горонді на Мукачівщині.

3.2.1984 р. – помер співавтор, збирач народної творчості Юрко Колінчак (35). Народився 12.9.1909 р. в Старині на Снинщині.

5.2.1934 р. – народився хірург Клініка хірургії серця в Братиславі Василь Чорняк (85).

5.2.1939 р. – народився в Сукові на Меджилабірщині правник, колишній декан Юридичного факультету Університету ім. Коменського в Братиславі, проф. Андрій Байцур, канд. наук (80). Помер 4.10.1998 р.

5.2.1959 р. – помер педагог, мовознавець, дослідник історії русинів-українців Георгій Геровський (60). Народився 1886 року у Львові.

8.2.1834 р. – народився російський фізик Дмитро Менделєєв (185). Помер 20.1.1907 р.

11.2.1894 р. – помер письменник, історик, церковний діяч Анатолій Кралицький (125). Народився 12.2.1935 р. в Чабинах Меджилабірського округу.

12.2.1939 р. – відбулися перші вибори до сейму Карпатської України (80).

12.2.1944 р. – народився в Гривичку на Свидничині педагог, доц. інж. Олексій Петрик, канд. наук (75).

12.2.1944 р. – народився в Грибові на Строківщині публіцист Йосиф Мулик (75).

13.2.1904 р. – помер поет, прозаїк Іван Сільвай (115). Народився 15.3.1838 р. в Сускові на Закарпатті.

14.2.869 р. – помер основоположник слов'янської писемності Кирило (Костянтин) (1150).

15.2.1564 р. – народився італійський фізик, механік і астроном Галі-

лео Галілей (455). Помер 8.1.1642 р. 15.2.1924 р. – народився в Орябині Старолубовнянського округу педагог Іван Крета (95). Помер 26.7.1993 р.

19.2.1944 р. – помер літературознавець, перекладач, дослідник творчості закарпатоукраїнських письменників Антонін Гартл (75). Народився 11.12.1885 р.

20.2.1889 р. – народився український композитор Левко Ревуцький (130). Помер 30.3.1977 р.

20.2.1914 р. – народився закарпатський поет Іван Керча (105). Помер 17.10.1951 р.

22.2.1944 р. – народилася солістка Піддуклянського українського народного ансамблю Марія Грабовська (75).

22.2.1814 р. – народився польський фольклорист, етнограф і ком-

позитор, автор праці «Русь Карпатська» Оскар Кольберг (205). Помер 3.6.1890 р. в Кракові.

23.2.1964 р. – народився в Куримці Свидницького округу директор СНМ – Музею української культури Д-р Ярослав Джоґаник, канд. наук (55).

24.2.1574 р. – вийшла друком в Україні перша друкована книга «Апостол» (445).

26.2.1899 р. – народився в Чабинах на Меджилабірщині педагог, учитель в Калинові, Сукові, Меджилабірцях Федір Кумичак (120). Помер 6.10.1981 р. в Меджилабірцях.

27.2.1964 р. – помер педагог, громадсько-культурний діяч Степан Варзалій (55). Народився 16.6.1911 р. у Фулянци Пряшівського округу.

Ми прочитали...

До підпалу в Ужгороді може бути причетний німецький журналіст

За підпалом Товариства угорської культури в Ужгороді, яке минулого року здійснили троє польських праворадикалів, стоїть німецький журналіст зі зв'язками в Кремлі. Про це заявив під час судового засідання у Кракові один із обвинувачуваних. Зловмисники кинули пляшку із займистою речовиною в офіс товариства 4 лютого минулого року. Підпал пошкодив вікно і фасад будівлі, але ніхто не постраждав. Інцидент, який трапився напередодні приїзду до Ужгорода високопосадовців міністерств України та Угорщини, сприяв погіршенню і без того напружених українсько-угорських зв'язків.

У понеділок, 14 січня у польському місті Краків розпочався суд над трьома обвинувачуваними у підпалі Товариства угорської культури Закарпаття, що в центрі Ужгорода. Один із обвинувачуваних, 28-річний Міхал Прокопович (Michał Prokociwicz), сказав, що інструкції щодо того, як підпалити приміщення, він отримав від німецького журналіста та консультанта німецького парламентаря від правої, анти-іммігрантської партії Альтернатива для Німеччини (AfD), Мануеля Оксенрайтера. Представник Оксенрайтера заперечив його участь у цій справі.

За даними української прокуратури, яка передала результати розслідування до Польщі, троє громадян Польщі, прихильники праворадикальної організації «Фаланга», члени якої брали участь у бойових діях на Донбасі на боці бойовиків угруповань «ЛНР» і «ДНР», намагалися пошкодити будівлю двічі. Після першої спроби вони надіслали замовників відео, яке його не задовольнило. Тоді чоловіки придбали на заправці 1,5 літри бензину для повторного підпалу. Того ж дня вони виїхали до Словаччини рейсовим автобусом «Ужгород-Кошиці» через пункт пропуску «Ужгород-Вишне Німецьке». Після того, як українська сторона передала зібрані дані польським колегам, тамтешні правоохоронці затримали підозрюваних у виконанні злочину.

На початку січня польське громадське телебачення TVP повідомило, що у зв'язку з підпалом в Україні слідство вийшло на громадянина Німеччини, журналіста, пов'язаного з польськими правими активістами, включно з Матеушем Пікорським, засновником проросійської партії «Зміна». У 2015 році польські ЗМІ писали про те, що лідер «Фаланги» та заступник Пікорського у партії «Зміна» Бартош Бекер організував «антибандерівські патрулі» на кордонах із Україною. Пікорського заарештували у 2016 році за підозрою у шпигунстві на користь Росії та Китаю.

Оксенрайтер нерідко виступав з антиукраїнськими висловлюваннями в ефірах Першого російського телеканалу і Russia Today, він знайомий із російським ідеологом Олександром Дугіним, часто їздив у анексований Крим і навіть був «спостерігачем від Німеччини» на виборах у так званих донецькій і луганській «народних республіках», які визнані в Україні терористичним організаціями. На це вказував український дослідник ультраправих рухів у Європі Антон Шеховцов.

Разом із цим, серед його друзів у соціальній мережі виявився один із паліїв, Томаш Рафал Шимков'як (його сторінка зараз видалена). Після запитання про те, чи знайомий Оксенрайтер із кимось із обвинувачуваних у підпалі громадян Польщі, він закрив доступ до свого профілю для тих користувачів, які не є його друзями.

Разом із 28-річним Міхалом Прокоповичем у справі про підпал Товариства угорської культури в Ужгороді проходить 22-річний житель Кракова Адріан Марґлевські (Adrian Marglewski) та 25-річний житель Бидґоша Томаш Рафал Шимков'як (Tomasz Rafal Szymkowiak).

Представники слідства, яке здійснювали Департамент боротьби з організованою злочинністю і Агентство внутрішньої безпеки Польщі (АВБ), впевнені, що провокація в Ужгороді мала призвести до ще більшого погіршення українсько-угорських відносин і зіграти на руку Росії, про це повідомив на умовах анонімності польському телеканалу TVP представник АВБ.

Радіо Свобода, Прага, 14.1.2019.

Програма радіо

18.1.2019 – п'ятниця

18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.1.2019 – субота

14.00 – 15.00 – Музичні вітання

20.00 – 20.30 – Громадянський клуб

20.30 – 21.00 – Ми, русини

21.00 – 22.00 – Журнал український

20.1.2019 – неділя

09.00 – 10.00 – Літургія ГКЦ

21.00 – 22.00 – Дзвони над країною,

русинське

22.00 – 22.30 – Мости, реприза

22.30 – 23.00 – Гіт-парад український, реприза

21.1.2019 – понеділок

18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

22.1.2019 – вівторок

18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

23.1.2019 – середа

18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.00 – 20.00 – Тут є те місце, там

у нас

24.1.2019 – четвер

18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

19.00 – 20.00 – На словечко

25.1.2019 – п'ятниця

18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

26.1.2019 – субота

14.00 – 15.00 – Музичні вітання

20.00 – 20.30 – Корені

20.30 – 21.00 – Музика національ-

ностей

32.00 – 22.00 – Журнал український

27.1.2019 – неділя

21.00 – 21.30 – Бесіда русинська,

реприза

21.30 – 22.00 – Громадянський клуб

22.30 – 23.00 – Ми, русини

28.1.2019 – понеділок

18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

29.1.2019 – вівторок

18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

30.1.2019 – середа

18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.00 – 20.00 – Бесіда русинська

31.1.2019 – четвер

18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

Зміна програми можлива.

NOVE ŽYTĀ

KULT
MINOR

Вydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 69. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 €. Štvrťročné predplatné 2,60 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s. Stredisko predplatného tlačí. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sadzba NITTECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видает Союз русинів-українців СР. Рік видання 69. Головний редактор Мiрослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на прохання автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.